

Er Jomfru Maria stadig vigtig for os i dag?

Af John-Erik Stig Hansen

Jomfru Maria er Guds kanal ind til den materielle menneskehed med krop, organer, celler og molekyler sammen med biologiske funktioner, tænkning, søvn, kærlighed osv. Som Jesu Kristi mor spiller hun en væsentlig rolle for kristne fra de tidligste tider i kirkens historie. Beretningen om Marias graviditet og fødsel af Jesus som beskrevet i Mattæus og Lukas evangelierne giver imidlertid en række udfordringer og muligheder for det nutidige menneske både ud fra en konkret videnskabelig menneske- og naturforståelse og ud fra en katolsk forståelsesramme, der inddrager såvel evolutionsteologiske som kulturelle forhold som de former sig i dag, ca 2.000 år efter Maria levede i en landsby, Nazareth, i det romersk besatte Israel. Nedenfor forsøges det at skitsere nogle af de nye muligheder for en opdateret og dybere forståelse af Kristi tilblivelse og Guds inkarnation.

Den første erklæring i den kristne trosbekendelse er en tro på Gud som altings skaber. I bibelen findes grundlaget herfor i 1. Mosebogs skabelsesberetning, som er formuleret for årtusinder siden, dvs. før noget som helst kendskab til naturvidenskabelige observationer, teorier og lovmæssigheder, som vi til dels kender dem i dag. Selve beretningen har tydeligvis karakter af en mytologisk fortælling, der har til formål at fremhæve nogle væsentlige aspekter ved datidens jødiske forklaringer på de evige grundspørgsmål, om hvor vores verden kommer fra, hvordan mennesket er opstået, hvorfor der er smerte og lidelse i livet osv. Set med nutidige øjne er der dog mangler i fortællingen, f.eks. når verden beskrives som statisk og færdiglavet af Gud én gang for alle, eller når mennesket beskrives som én udforanderlig art uden forhistorie.

I bibelens skabelsesberetning er der imidlertid også en række forhold, som er uafhængige af videnskabelig erkendelse og teknologiske/civilisatoriske udviklinger. Forhold, som har at gøre med menneskers indbyrdes forhold, selvforståelse og ikke mindst Gudsforståelse, er spørgsmål, der findes ganske uændrede i dag. Allervigtigst er dog skabelsesberetningens hovedbudskab: Gud har skabt hele verden og alt, hvad der er i den såvel det synlige som det usynlige, og Gud giver ud fra sin uendelige godhed alt skabt sin eksistens hvert eneste sekund. Beretningen om Jomfru Marias bebudelse, graviditet og fødsel har lidt samme karakter af konkrete oplevelser og mytologiske tolkninger, og uden at tænke over det forudsætter beretningens forfatter dén verdens- og menneskeforståelse, som er beskrevet i mosebøgernes skabelsesberetning.

I Kristi frelsergerning repræsenterer Jomfru Maria os alle. Ordet "jomfru" kan måske i dette tilfælde bedst oversættes med "ung kvinde"¹, men i kristen tradition er hun først og fremmest den menneskelige kanal, som Gud bruger for at blive en konkret, biologisk del af den fysiske virkelighed ("inkarnation"). Gud bliver på den måde solidarisk med os mennesker og deler vores livsbetingelser, gode såvel som dårlige. I takt med de første menigheders refleksioner over og dybere forståelse af deres oplevelse af Jesus Kristus og hans samtidige Gud/Menneske realitet, bliver Marias særlige rolle også tydeligere, end den måske fremstod blandt de første Kristus-tilhængere. Lukas og Mattæus nedskrev bebudelses- og fødselsberetningen nogle

¹ Det græske ord *parthenos* i Mat 1,23 bliver oftest i kristne oversættelser til *jomfru*. Teksten er et citat fra Esajas 7,14 hvor det oprindelige hebræiske ord er *almah*. Dette ord betyder ung kvinde uden nødvendigvis at have noget med jomfruelighed at gøre, sådan som *almah* f.eks. bruges i 1. Mos 34,3 om en ung kvinde, der med sikkerhed ikke var jomfru, eftersom hun blev voldtaget i 34,2. Som benævnelse af en fysisk jomfru bruges ordet *betula* mere en 50 gange i Det gamle Testamente. The Jewish Annotated New Testament, Oxford University Press 2011 p.4.

år efter de første disciple var døde. Nedskrivningen af evangelierne skete således dels på baggrund af anden-håndskilder dels under indtryk af hele Jesu liv, død og opstandelse, og evangelierne bør på en måde læses baglæns for at forstå formuleringerne af de tidligste begivenheder i Jesu liv. Betydningsmæssigt har Kristi død og opstandelse haft den vigtigste plads i evangelierne, og beretningen om Maria bebudelse og Jesu fødsel er derfor forfattet under indtryk af død, opstandelse og forståelse af Jesus Kristus som både Gud og menneske. Det var allerede fra begyndelse af evangeliernes nedskrivning et revolutionerende paradigmeskift, og det trosmæssige indhold blev først færdigformuleret efter flere hundrede års hidsige diskussioner. Det er i den sammenhæng vi skal forstå evangeliernes beretninger, hvilket tolkningsmæssigt åbner muligheder for at indrage nyere erkendelsesmæssige fremskridt, der faktisk både understreger Marias særlige rolle i frelseshistorien og udvider de trosmæssige perspektiver.

Maria indeholdt som biologisk skabning resultaterne af universets udvikling siden dets begyndelse 14 milliarder år tidligere. Gennem de fleste årtusinder gik tiden med at få dannet de rent fysiske forhold – både materielle partikler, stjerner og stoffer og usynlige lovmæssigheder og tilfældige sammentræf - og som på et tidspunkt dannede de første biologiske skabninger. Disse skabninger udviklede sig gennem variation (f.eks. mutationer), selektion (f.eks. død) og hukommelse (f.eks. genetisk DNA) således at alle biologiske muligheder med tiden blev en realitet. Alt dette er skabt og opretholdes vedvarende af Gud. Gud har altså skabt og bruger bl.a. den naturlige evolutionsproces både til selektion af de formeringsmæssigt bedst egnede varianter og til at disse varianter derved udfylder hele den biologiske univers eksistenspotentiale. Ligesom alle andre mennesker indeholdt Maria resultatet af denne udvikling, som det så ud i hendes livstid. Gennem befrugtning af en af Marias ægceller, der bar på hele de foregående 14 milliarders udviklingshukommelse, og gennem hendes egne biologiske livsfunktioner blev Jesus til, voksede som foster i Marias livmoder, blev født som spædbarn og voksede op til den Jesus, der 30 år senere spredte det glade udskab om Guds konkrete tilstedeværelse gennem sin egen person og hvert enkelt menneskes mulighed for tro, frelse og evigt liv.

Med så afgørende en formidlerrolle mellem Gud og mennesker er det naturligt at spørge, hvad der ville være sket, hvis Maria fra begyndelsen havde sagt "Nej tak" til englen Gabriel, der traditionelt beskrives som budbringer til Maria om, at hun skal blive gravid på en særlig måde. Og hvem ved, om andre unge kvinder før Maria allerede havde sagt Nej. Spørgsmålet ligner tilsvarende spørgsmål om, hvorfor Gud lige havde valgt at lade sig føde som jøde, i romertiden og i en tømrerfamilie. Der kan nok ikke gives et endeligt svar på disse spørgsmål, men der er jo den mulighed, at Gud under alle omstændigheder ville have ladet sig materialisere for at kunne vise os mennesker, at vi ikke skal fortvivle under indtryk af livets genvordigheder og uafvendelige afslutning. Det vil med andre ord være muligt for Gud at have ilagt nødvendige og tilstrækkelige betingelser for sin inkarnation allerede ved skabelsens begyndelse, f.eks. at der skulle være en monoteistisk religion, en tilstrækkelig infrastruktur til udbredelse af budskabet og et nødvendigt begrebsapparat til at kunne behandle troen på Guds åbenbaring. Allervigtigst er derfor, at den naturlige evolutionsproces, som Gud har ladet forme verden, har gennemløbet en tilstrækkelig udvikling, til at Guds inkarnation er blevet udløst og opfylder sit formål, som det er villet af Gud.

Skabningen er stadig under udfoldelse, og kun Gud kender målet. Vi mennesker har hver især – ligesom f.eks. Jomfru Maria – en livsrolle at spille i denne dramatiske virkeliggørelse af skaberværket.